

गुण ३० गुण-भावे कर्तरि वा अच् । १५ उभोभोभोभो
 घनुराकर्षणशमनि, २२ अणुभावे, "गुणवन्तोऽपि सो-
 दन्ति न गणयाह्वो यदि । सगुणोऽपि पूषणकम्भो
 यथा कूने निभञ्जति" उद्भटः । शशोर्थादिभ्यं, राक्षां
 ४ सन्निविष्टादिषु षट्सु साधनेषु, "षडगुणाः
 शक्त्यान्तिक्तः" अमरः । "षडगुण्युपयुञ्जते" इति
 भावः । १५ ज्ञानविद्यादिषु, "गुणा गुणानुबन्धिवादिनि"
 रघुः । सांख्यवते पुरुषोऽभोगोपकरणमूत्रत्वात् तद्वन्धनो-
 पयोगत्वाच्च सत्वरजस्तमयादिषु रूपदार्ढ्येषु । "प्रकृते-
 र्गुणसमूहाः सञ्जने गुणकर्मणः" गोता । ७ अम-
 धाने, "२३ र्गो कथं तदा गुणे" भर्तृहरिः । तदु-
 न णसंज्ञितानवच्छेदोहिः । न्यायवते ऽहंरादिषु चतुर्वि-
 जतिपाथेषु "४९ निविशतेऽपेति पृथग्जातिषु
 दृष्टये । व्याधेयश्चाक्रियज्ञश्च सोऽसत्त्वप्रकृतिगुणः"
 भाष्योक्ते इत्यनावाचिते इत्यभिप्रेते उपादानुपायता-
 समानाधिकरणे सिद्धत्वे ऽहंरादिषु, "अहंरादिषु" पा०
 परिभाषिते १० अकारे ११ एकारे १२ ओकारे च "दुपधा-
 तोरिशास्त्राकं दोषसम्पत्तये गुणः" उद्भटः । अलङ्कारोक्तेषु
 १२ माधुर्यादिषु, "तदोषो यवदार्ढ्यं सगुणावनल
 कृतो पुनः कापि" काव्यः । "निर्दोषं गुण-
 यत् काव्यमलङ्कारैरलङ्कृतम्" सा० ८० । १४ अष्टौ, "विधियन्तापयसो विविष्टो दशनिर्गुणः" मनुः १५ उ-
 त्कर्त्तुः । १६ विशेषणे "समासतद्वितकृतां यत्किञ्चिदु-
 दर्शकम् । प्रधानगुणभावे च तत्र दृष्टो विपर्ययः" सा-
 काङ्क्षाग्रयवं भेदे, परानाकाङ्क्षयत्कम् । क्रियाप्रधानमे-
 कायं सगुणं वाक्यमुच्यते" हरिः । सगुणं सविशेषणं
 क्रियान्वयिकरणादिविशेषणसहितमिच्छार्थः । १७ अमजान-
 धर्मभेदे तेजोबलशौर्यैर्धर्मैराग्यादियुक्त्यादौ स हि परा-
 श्रितत्वादप्रधानमूतः "उपैत्यन्यज्ञात्यन्यत् दृष्टोऽन्यान्त-
 र्ज्ञपि । वाचकः सर्वलिङ्गानां द्रव्यादन्योगुणः स्मृतः"
 इत्युक्तञ्च १८ धर्मभेदे च देशकालज्ञतादिषु चतुर्दश
 १९ धर्मभेदेषु ते च "देशकालज्ञता १ दार्ढ्यं २ सर्वज्ञेयसहि-
 ण्यता ३ सर्वविज्ञानता ४ दाम्पत्यं ५ भोजः ६ संवृत-
 मन्त्रता ७ । अविशंसादिता ८ शौर्यं ९ शक्तिस्तत्त्व १० ज्ञत-
 ज्ञता ११ । शरणागतशत्रुसंघ १२ मर्मभिर्बल १३ मचापलम् १४ ।
 एते चतुर्दशगुणाः प्रोक्ताः शास्त्रेषु स्मरिभिः" इत्युक्ताः ।
 "दशा सर्वभूतेषु, ज्ञानिः २ अनन्तरा ३ शौचम् ४ अना-
 यासः ५ मङ्गलम् ६ अकार्पण्यम् ७ अलङ्कारः इति" ।

२० गौतमोक्तधर्मभेदे । २१ सुदे २२ इन्द्रिये २३ आगे २४ व्यास-
 मेदि । दोषान्यधर्मं २५ विद्यादौ सुसवासाधने २६ विवे-
 कवैराग्यदुष्पादौ च । "प्रक्षोणदोषाय गुणान्विताय"
 वेदान्तसा० । प्रधाननिर्वाहके २७ अङ्गे । "गुणानाञ्च प-
 रार्थत्वादसम्बन्धः समत्वात् स्यात्" जैमि० । तिथिनक्षत्र-
 वारादिषाधनं पुण्यपापयोः प्रधानगुणभावेन सात-
 न्त्येण न ते क्षमाः "शब्दास्तु तदुपस्थानमुपादेये गुणो
 भवेत्" मङ्गलः । २८ साहस्यदिश्वरं च । "लक्ष्य-
 सायगुणैर्धर्मात् दत्तोऽहं तु गोपता" काव्यः । २९
 २९ वस्तुधर्मभावे "गुणः प्रधानसंस्कारः प्रधानं प्रति-
 पद्यते" काव्यः । "सतो गुणान्तराधनं प्रतिपद्यते"
 सि० कौ० । "गम्यं स्वर्गो रसो रूपं शब्दश्चेति गुणाः
 स्मृताः । तस्य गम्यस्य वक्ष्यामि विस्तरामिहितान्
 गुणान्" भा० शा० १८४ य० । गम्यरूपगुणस्य "गु-
 णादिनिर्गुणक्रिय" इत्युक्तेः प्रसिद्धगुणमूल्यत्वात्
 धर्मभावापरता "निर्गुणं निष्क्रियं शान्तं निरवयं
 निरञ्जनत्वं इत्यादिभ्यस्तौ गुणशब्दस्य धर्मभावापर-
 त्वम्, "ब्रह्म ब्रह्मत्यनिर्दिश्यते निर्गुणे गुणवृत्तयः ।
 कथं चरन्ति श्रुतयः" माग० १०८७ अ० ।

३० दूर्वाशाम् स्तो राजनि० तस्या वज्रतनुमत्त्वात्तथा-
 वस्योत्पत्त्यनन्तरभाविषु शिचोक्तेषु ३१ विवारादिषु बाह्य-
 प्रयत्नेषु ३२ वर्णाभिव्यक्त्यनन्तरभाविनस्तु आन्तरतम्यपरो-
 क्षोपयुक्ताः कथं विवरविकाशादेरायवहिर्भागावच्छिन्नस्य
 कार्यस्य जनका यत्ना गुणशब्दे नोच्यते" शब्देऽन्त्ये-
 खरः । बाह्यप्रयत्नाच्च एकादशधा विवारसवार-
 श्वासनादवोषावोषात्यगणमहाप्राणाः उदात्तादयश्च
 त्रयः स्तराः । "स्थानेऽन्तरतमः" पा० । "तुल्यासप्रयत्नं
 सपर्यमिति" पा० । "साहस्यं स्थानतो वपतेः गुणतः
 प्रमाणतश्च" तत्र गुणतः (बाह्यप्रयत्नात्) यथा । नादवतो
 घोषवतो महाप्राणस्य संवृतकण्ठस्यस्य हकारस्य स-
 दृशत्वाद्दृश्य एव प्रकारः । सुश्रुतोक्ते ३२ अष्टविधयोगे
 च । "केचिदाह्वयविधं बोध्यम् उच्यं शीतं ज्ञातं
 रूपं विषयं पिच्छितं मृदु तोषणं सुषुप्ते विभज्य" विर्य-
 संज्ञा गुणा येऽहौ तेऽपि द्रव्यान्धयाः स्मृताः" इति तेषां
 गुणत्वमुक्तम् । गुण-कर्मणि अच् । ३३ गुणिने ।
 "आहारो द्विगुणः स्त्रीणां बुद्धिस्तासां चतुर्गुणाः ।
 षडगुणोऽव्यवसायश्च कामश्चाष्टगुणः स्मृतः चाण० ।
 नैद्यकोक्तद्रव्यगुणाश्चभावप्र० गुणद्वये दृष्टान्तधर्मभेदे